

Evlilik Uyumu ve Mizah Tarzları Arasındaki İlişkiler

- Arş. Gör. Dr. Hüdayar CİHAN GÜNGÖR*
- Arş. Gör. Tahsin İLHAN*

Özet

Bu çalışmada evli bireylerin evlilik uyumları ile sahip oldukları mizah tarzları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu amaçla 170 evli bireye ulaşılmış, katılımcılara Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ) ve Mizah Tarzları Ölçeği (MTÖ) uygulanmıştır. Bu ilişkiyi araştırmak amacıyla önce her iki cinsiyet için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısına ayrı ayrı bakılmış, son olarak tüm katılımcılar üzerinde aynı işlem tekrarlanmıştır. Bu analizler sonucunda erkeklerin mizah tarzları ile ÇUÖ'nin alt boyutlarından olan çift bağlılığı arasında sadece kendini geliştirici mizah arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki elde edilmiştir ($r = 0.40, p < .01$). Kadınlarda ise, ÇUÖ'nin alt boyutları Kendini Geliştirici Mizah ve Kendini Yıkıcı Mizah ile ilişkili bulunmuştur. Tüm katılımcılar açısından bulgulara bakıldığında, kadınlardakine benzer ilişkiler elde edilmiştir. Sonuç olarak, kadınlar erkeklere göre mizahı evlilik ilişkilerinde daha önemli bir faktör olarak algılamaktadırlar.

Anahtar Sözcükler: Evlilik uyumu, mizah duygusu, mizah tarzları, evlilikte mizah.

Abstract

Relationships Between Marital Adjustment and Humor Styles

The study investigated whether there was a relationship between marital adjustment and humor styles of married people. By this purpose, 170 married people were reached and applied Dyadic Adjustment Scale (DAS) and Humor Styles Questionnaire (HSQ). For this relationship was investigated, firstly, Pearson Product Moment Correlation Coefficient was computed separately for both sex. Finally, the same process was repeated for all participants. In result of these analysis, for males there was a positive and significant relationship ($r = 0.40, p < .01$) between self-enhancement humor subscales of humor styles and dyadic cohesion subscales of Dyadic Adjustment Scales. For females, there was a relationship between self-enhancement humor, self-defeating humor subscales of humor styles and dyadic cohesion, dyadic consensus, dyadic satisfaction and affectional expression subscales of Dyadic Adjustment Scales. For all participants, there were correlation scores between marital adjustment and humor styles alike females' scores. In conclusion, females perceived humor as an important factor in their marriage whereas males didn't perceive humor as an important factor in their marriage.

Key words: Marital adjustment, sense of humor, humor styles, humor in marriage.

(*) Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fak., Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD.

GİRİŞ

Evlilik konusunda yapılan çalışmalarda, araştırmacıların ilgisini çeken konuların başında eşler arasındaki uyum gelmektedir. Bu konudaki çalışmalara verilen önem, evlilikteki uyumun ve mutluluğun bireyin genel yaşam doyumuyla yakından ilişkili olmasından ileri gelmektedir (Glenn ve Weaver, 1981). Aynı zamanda bireylerin yaşamlarını etkileyen evlilik ilişkisindeki uyumun ne olduğu ve bunu etkileyen diğer unsurların belirlenmesi, yüksek boşanma oranlarının olduğu günümüzde büyük önem taşımaktadır.

Evlilik doyumunu ve uyumunu etkileyen etmenlerin incelenmesine yönelik Türkiye’de ve yurtdışında yapılan çalışmalarda, genel olarak evlilik yaşı, evlilik süresi, evlilik biçimi çocuk sayısı, eşler arasındaki yaş farkı, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey gibi demografik değişkenler (Yıldırım, 1992; Tezer, 1994; Acar, 1998; Şener, 2002), genç evli çiftlerin evliliklerini yürütmek için kullandıkları stratejiler (Torun, 2005), eşler arasındaki çatışmalar ve çatışma davranışları (Tezer, 1986; Hatipoğlu, 1993) gibi ilişkiye yönelik değişkenler ile nevrozizm (Karney ve Bradbury, 1997), depresyon (Halgin ve Lovejoy, 1991; Kışlak, 1995; Kastro, 1998), benlik saygısı (Sharpley ve Khan, 1982; Macdonald, Ebert ve Mason, 1987) gibi bazı psikolojik özellikler ile özyeterlilik düzeyi (Dostal ve Langhinrichsen-Rohling, 1997), stresle başa çıkma tarzları (Ptacek ve Dodge, 1995; Bouchard, Sabourin, Lussier, Wright ve Richer, 1998), mü-kemmeliyetçilik (Koydemir, Selışık ve Tezer, 2005) ve kişilik özelliklerinin (Russell ve Wells, 1994; Geist ve Gilbert, 1996; Botwin, Buss ve Shockelford, 1997) evlilik uyumu ve doyumunu ile ilgili faktörler olduğu bulunmuştur.

Son yıllarda bir kişilik özelliği olan mizah da eşler arasındaki uyumun incelendiği araştırmalar arasında yer almaya başlamıştır. Mizah kavramı, birçok araştırmacının (Kulhman, 1984; Hehl ve Ruch, 1985; Martin, 1998; Kuiper ve Borowicz-

Sibenik, 2005) ilgi odağıdır. Pek çok araştırmacının ilgisini çekmesine rağmen, mizahın herkes tarafından kabul edilen tek bir tanımına rastlanmamaktadır. Mizahı anlamaya yönelik ortaya konan her bir tanımın, mizahın bir yönünü ele aldığı, bireysel farklılığa ışık tutacak ve mizahı bütün yönleriyle açıklayabilecek ortak bir paydada toplanmadığı kabul edilmektedir. Bu belirsizlik benzer bir şekilde mizah teorileri ve mizah duygusu için de geçerlidir. Bu durumun temel sebebi Martin’e (2004) göre, mizahın “Bilişsel, duyuşsal, davranışsal, fiziksel ve sosyal açıdan oldukça karmaşık bir olgu” olmasıyla ilişkilidir.

Martin ve ark. (2003) mizahı, çok boyutlu bir kişilik özelliği olarak tanımlamıştır. Bu boyutları, katılımcı mizah, kendini geliştirici mizah, saldırgan mizah, kendini yıkıcı mizah olarak adlandırmışlardır. Katılımcı mizaha sahip olan kişilerin, kişiler arası ilişkilerde gerilimi azaltmak, başkalarını eğlendirmek, ilişkileri kolaylaştırmak ve şaka yapmak için eğlenceli şeyler söyleme eğiliminde oldukları ve kişiler arası ilişkileri geliştirmek için mizahı bir tolerans aracı olarak kullandıkları ifade edilmektedir. Kendini geliştirici mizah tarzını kullanan kişiler, mizahı sadece mizahi görünüşlerini devam ettirmek için değil, hayatın zorluklarına, stres ve uyuşmazlıklara karşı bir başa çıkma aracı olarak kullanma eğilimindedirler. Saldırgan mizah tarzına sahip olan kişilerin mizahı kullanmadaki amacı; alay, sataşma, karşısındakini küçük düşürme, cinsel ya da ırkçı içerikli bir tarzla insanları eleştirmek ya da onları manipüle etmektir. Kendini yıkıcı mizah tarzına sahip olan kişiler, kendini küçük düşürme ve kendiyi alay etme yoluyla başkalarını eğlendirmeyi amaçlarlar. Aynı zamanda bu kişilerin, problemlerini yapıcı bir şekilde çözmekten kaçınmak ya da olumsuz duygularının altında yatan asıl nedenleri gizlemek için mizaha başvurdukları ifade edilmiştir.

Çalışmalar, mizah duygusuna sahip olan insanların, başkalarıyla daha sağlıklı ve olumlu ilişkiler kurabilen (Murstein, B. I. ve Brust, G. R.,

1985), fiziksel sağlığı yerinde (Cogan, Cogan ve Waltz, 1987; Hudak, Dale ve Hudak, 1991; Rotton ve Shats, 1996; Kuiper ve Nicholl, 2004), daha az kaygı ve depresyon düzeyine sahip (Kuiper ve Martin, 1998; Neslek ve Derks, 2001) ve stresle başa çıkmada (Abel, 2002; Celso, Ebener ve Burkhead, 2003) daha etkili olduklarını işaret etmektedir.

Bu çalışmalarda mizah tarzlarıyla ilişkili bulunan özelliklerin, kişiler arası ilişkileri dolaylı olarak etkilediği görülmekle birlikte, mizah tarzlarının doğrudan evlilik ya da flört gibi yakın ilişkilerle olan bağlantısını araştıran az sayıda çalışma bulunmaktadır (Ziv ve Gadish, 1989; Raniseski, 1998; Koning ve Weiss, 2002; Priest 2003; Johari, 2004).

Ziv ve Gadish (1989) erkeklerin mizah üretme ve mizah anlayışı puanları ile evlilik doyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki elde etmiştir (mizah anlayışı için .51; mizah üretimi için .25). Kadınların mizah anlayışları ile evlilik doyumu arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır. Diğer taraftan çalışmada kadınların evlilik doyumu ile eşlerinin mizahını anlama puanları arasında yüksek düzeyde ilişki bulunmuştur (.58). Benzer şekilde erkeklerin de eşlerinin mizahını anlama puanları ile evlilik doyumu arasında yüksek düzeyde ilişki elde edilmiştir (.46). Ayrıca Raniseski (1998) erkeklerin eşlerinin mizahını göreceli bir şekilde daha az algılamakta, kadınlarda bu durumun tam tersi olduğu sonucuna varmıştır. Diğer bir ifadeyle, kadınlar eşlerinin daha çok mizaha başvurduklarını düşünmektedirler. Ayrıca, erkekler kendi mizahlarının evlilik doyumlarına daha fazla katkıda bulunduğu yönünde bir algıya sahiptirler.

Mizahın olumlu ve olumsuz yönlerini dikkate alan bir araştırma De Koning ve Weiss (2002) tarafından yapılmıştır. Araştırmada, evlilik doyumu ile olumlu mizah, eş olumlu mizah ve çift mizahı arasında pozitif yönde ilişki; olumsuz mizah, araçsal mizah, eş olumsuz mizah arasında negatif

yönde ilişkiler elde edilmiştir. Benzer şekilde Johari (2004) evlilik kalitesi ve mizah arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, olumlu evlilik kalitesi ile olumlu mizah, eş olumlu mizah ve çift mizahı arasında pozitif yönde ilişki; olumsuz mizah ve eş olumsuz mizah ile negatif yönde ilişki bulunmuştur. Diğer taraftan, olumsuz evlilik kalitesi ile olumsuz mizah, eş olumsuz mizah arasında pozitif yönde ilişki; olumlu mizah, eş olumlu mizah, araçsal mizah ve çift mizahı ile negatif yönde ilişki bulunmuştur. Priest (2003) mizahın, eş tercihleri ve evlilik doyumuyla ilişkisini incelemiştir. Sonuçlara göre, eşler benzer mizah anlayışlarına sahip olsalar bile bu durum; evlilik süresi, evlilik doyum ve eşlerin birbirlerine karşı ilgisiz davranmalarıyla ilgili değildir. Diğer bir ifadeyle, benzer mizah anlayışına sahip olma, evlilik bağına güçlendirecek doğrudan bir etkiye sahip değildir.

Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında, mizah tarzlarının bazı psikolojik değişkenlerle ilişkisi çalışılmış olmakla birlikte (Aydın, 1993; Topuz, 1995; Özenç, 1998; Durmuş, 2001; İlhan, 2005) kişiler arası ilişkilerle olan ilişkisini içeren çalışmalara rastlanmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, evli bireylerin evlilik uyumları ile mizah tarzları arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, örneklem, uygulama süreci ve kullanılan ölçekler hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırmada evli bireylerin evlilik uyumları ile mizah tarzları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu nedenle, araştırma ilişkisel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Karasar’a (2003) göre, bu tür araştırma modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesnelere, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır.

Örneklem

Araştırmanın evrenini, Ankara ili merkezinde çalışan, lise ve üstü eğitim düzeyine sahip evli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmada yansız (random) örnekleme yoluyla 170 evli birey örneklem olarak seçilmiştir. İki katılımcı cinsiyet belirtmediği için yanıtları veri setinden çıkartılmış, dolayısıyla işlemler 168 kişi üzerinde yapılmıştır. Katılımcınının 96'sı (% 57.1) kadın, 72'si (% 42.9) erkektir. Katılımcıların evlilik süreleri 1-30 (M: 10.7, Ss: 8.5) yıl, yaşları 21-56 (M: 35.2, Ss:6.9) aralığında değişmektedir. Katılımcıların 39'u (% 22.9) çocuk sahibi olmadıklarını, 131'i (% 77.1) çocuk sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yarısından fazlasını (% 67) üniversite mezunları oluşturmaktadır.

Uygulama

Bu çalışmanın amacına uygun olarak, çeşitli kamu/özel kurum ve kuruluşlarında çalışan evli bireylere ulaşılmıştır. Bu amaçla özellikle burarda çalışan ve bu işi organize edebilecek birkaç kişiden yardım alınmıştır. Bu kişilere araştırmanın amacı, kimlere ve nasıl uygulanacağı hakkında bilgi verilmiştir. Ölçekler zarf içinde katılımcılara verilmiş ve kapalı halde teslim alınmıştır. Bireylerin içten cevaplamalarını sağlamak amacıyla isim yazmaları istenmemiştir. Bu şekilde envanter 170 evli bireye uygulanmış ve elde edilen veriler üzerinde gerekli istatistiksel işlemler yapılmıştır.

Kullanılan Ölçekler

Araştırmada biri evlilik uyumu diğeri mizah tarzlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiş iki ayrı ölçme aracı kullanılmıştır.

Çiftler Uyum Ölçeği (ÇUÖ), Spanier (1976) tarafından geliştirilmiş olup evli veya birlikte yaşayan çiftlerin ilişkilerinin niteliğini algılayış biçimlerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması Fişiloğlu ve Demir (2000) tarafından yapılmıştır. 32 maddeden oluşan, 5, 6 ve 7'li likert tipi bir ölçektir. İki madde "evet", "hayır"

şeklinde cevaplandırılmaktadır. Maddelerin çoğunda 6'lı likert kullanılmıştır. Bunlar 0-5 arasında puanlanmaktadır. Toplam puan bütün maddelerin toplamından oluşmakta ve 0-151 arasında değişmektedir. Ölçeğin yapı geçerliği için, temel bileşenler analizi kullanılmış ve toplam varyansın % 45.5'ini açıklayan dört faktörlü (çift anlaşması, çift doyumu, sevgi gösterme ve çiftlerin bağlılığı) bir yapı elde edilmiştir. Benzer ölçekler geçerliliği için, Locke ve Wallace Evlilik Uyum Ölçeği uygulanmış ve iki ölçek puanları arasındaki korelasyon katsayısı .82 ($p < .005$) olarak bulunmuştur. Ölçeğin hesaplanan iç tutarlılık katsayısı .92'dir. Alt boyutlar açısından ele alındığında tutarlılık katsayısı çift anlaşması için .75, çift doyumu için .83, sevgi gösterme için .80 ve çiftlerin bağlılığı için .75 olarak bulunmuştur. Testi ikiye bölme yöntemi ile elde edilen Spearman-Brown korelasyon katsayısı ise .86'dır.

Mizah Tarzları Ölçeği, Puhlik-Doris ve Martin (1999) tarafından dört farklı mizah tarzını ölçmek amacıyla 60 madde olarak geliştirilmiş, daha sonra Martin ve arkadaşları (2003) tarafından gözden geçirilerek 32 madde olarak yeniden düzenlenmiştir. Yedili likert tipi bir derecelendirmenin kullanıldığı ölçeğin, ikisi uyumlu (Katılımcı Mizah, Kendini Geliştirici Mizah) ikisi uyumsuz (Saldırgan Mizah, Kendini Yıkıcı Mizah) mizah kullanımını ölçmek üzere oluşturulmuş dört alt boyutu vardır. Mizah tarzları ölçeği, Türkçe'ye Yerlikaya (2003) tarafından uyarlanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için faktör analizi yapılmış ve orijinalinde olduğu her biri sekiz maddeden oluşan dört faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Elde edilen faktörler mizah tarzlarına ait varyansın % 36.88'ini açıklamıştır. Mizah tarzları ölçeğinin iç tutarlılık (Cronbach Alfa) katsayısı sırasıyla; kendini geliştirici mizah için .78, katılımcı mizah için .74, saldırgan mizah için .69 ve kendini yıkıcı mizah için ise .67 bulunmuştur. Diğer taraftan, ölçeğin test-tekerrar test korelasyon katsayıları ise sırasıyla, Kendini geliştirici Mizah için .82, Katılımcı mizah için

.88, Saldırgan Mizah için .85 ve Kendini Yıkıcı Mizah için .85 bulunmuştur.

BULGULAR

Evli bireylerin sahip oldukları mizah tarzları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla önce her iki cinsiyet için korelasyon katsayılarına ayrı ayrı bakılmış, sonra tüm katılımcılar üzerinde aynı işlem tekrarlanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1’e bakıldığında erkeklerin sahip oldukları mizah tarzlarının hiçbirisiyle, Çift Uyum Ölçeğinin (ÇUÖ) alt boyutlarından biri olan çift doyumunda anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p > .05$). Buna karşın kadınlarda çift doyum ile kendini geliştirici mizah arasında pozitif yönde ($r = 0.22, p < .05$) ve kendini yıkıcı mizah ($r = -0.26, p < .05$) ile negatif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Tüm katılımcılar açısından ilişkilere bakıldığında kadınlarda olduğu gibi çift doyum ile kendini geliştirici mizah arasında pozitif yönde ($r = 0.15, p < .05$) ve kendini yıkıcı mizah ($r = -0.19, p < .05$) ile negatif yönde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Ortaya çıkan bu durum istatistiksel olarak anlamlı olsa da, çift doyum ile mizah tarzları arasındaki korelasyon katsayıları kadınlardaki katsayılar göre düşüktür. Bunun temel nedeni olarak, erkekler açısından mizahın çift doyumunda anlamlı bir değişken olarak algılanmaması gösterilebilir.

Erkeklerin mizah tarzları ile ÇUÖ’nin alt boyutlarından olan çift bağlılığı arasında sadece kendini geliştirici mizah arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki elde edilmiştir ($r = 0.40, p < .01$). Tablo 1’e bakıldığında aslında erkeklerde mizah tarzları ölçeğinin alt boyutları ile çift uyum ölçeğinin alt boyutları arasında sadece kendini geliştirici mizah ile çift bağlılığı arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Kadınlarda mizah tarzları ile çift bağlılığı arasında pozitif yönde ($r = 0.24, p < .05$), kendini yıkıcı mizah ile negatif yönde ($r = -0.19, p < .05$) anlamlı ilişki bulunmuştur. Tüm katılımcılar

açısından bulgulara bakıldığında, kendini geliştirici mizah ile çift bağlılığı arasında olumlu yönde anlamlı ilişki ($r = 0.31, p < .01$) olduğu görülmektedir. Buna karşın diğer mizah tarzları ile (katılımcı mizah, saldırgan mizah, kendini yıkıcı mizah) çift bağlılığı arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir ($p > .05$).

Mizah tarzları ölçeğinin alt boyutları ile çift anlaşma arasındaki ilişki incelendiğinde, kadınlarda ($r = -0.21, p < .05$) ve tüm katılımcılarda ($r = -0.16, p < .05$) kendini yıkıcı mizah ile çift anlaşma arasında negatif yönde ve anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Diğer mizah tarzları ile çift anlaşması arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır ($p > .05$). Benzer durum çift uyum ölçeğinin alt boyutlarından olan sevgi gösterme ile mizah tarzları arasında görülmektedir. Sadece kadınlarda kendini yıkıcı mizah ile sevgi gösterme arasında negatif yönde anlamlı ilişki elde edilmiştir ($r = -0.22, p < .05$). Buna karşın gerek erkekler, gerek tüm katılımcılar üzerinde yapılan analizlerde sevgi gösterme ile mizah tarzları arasında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır ($p > .05$).

Son olarak çift genel uyumu ile mizah tarzları arasındaki ilişkiye bakıldığında erkekler açısından herhangi bir anlamlı ilişki elde edilememiştir ($p > .05$). Diğer bir anlatımla erkekler, evlilik uyumlarında mizahı önemli bir araç olarak görmemektedirler. Kadınlarda çift genel uyumu ile kendini geliştirici mizah arasında pozitif yönde ($r = 0.26, p < .05$), kendini yıkıcı mizah ile negatif yönde ($r = -0.27, p < .01$) anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Benzer durum tüm katılımcılar üzerinde yapılan analizlerde de görülmektedir. Buna karşın elde edilen ilişkinin kadınlara göre biraz düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında kadınlardan elde edilen veriler üzerinde yapılan analizlerde katılımcı mizah ve saldırgan mizah ile çift uyum ölçeği alt boyutları ve tüm ölçeğin toplam puanları arasında anlamlı ilişki elde edilmezken, kendini geliştirici mizah ve kendini yıkıcı mizah ile anlamlı düzeyde ilişkilere rastlanmıştır. Erkekler

açısından bakıldığında sadece kendini geliştirici mizah ile çift bağlılığı arasında anlamlı bir ilişki elde edilmiştir. Ortaya çıkan bu durum bir anlamda, cinsiyetlere göre ayrı analiz yapmadan tüm katılımcılar üzerinde yapılan analizlerde mizah tarzları ile evlilik uyumu arasındaki ilişki katsayılarının kadınlardaki ilişki katsayılarından düşük çıkmasını daha iyi açıklamaktadır.

İlimcılar üzerinde yapılan analizlerde mizah tarzları ile evlilik uyumu arasındaki ilişki katsayılarının kadınlardaki ilişki katsayılarından düşük çıkmasını daha iyi açıklamaktadır.

Tablo 1 - Mizah Tarzları ile Çift Uyumu Arasındaki İlişki

	Çift Doyum		Çift Bağlılığı		Çift Anlaşması		Sevgi Gösterme		Çift Genel Uyum	
	E	K	E	T	E	K	E	T	E	T
Katılımcı Mizah	-0.027	-0.008	0.000	0.170	-0.003	0.189	0.232	0.056	0.101	0.122
Kendini Geliştirici Mizah	0.075	0.219*	0.153*	0.313**	-0.060	0.179	0.200	0.146	0.193	0.226**
Saldırgan Mizah	-0.232	0.005	-0.090	-0.042	-0.079	-0.126	0.121	0.052	-0.151	-0.107
Kendini Yıkıcı Mizah	-0.141	-0.263*	0.138	-0.045	-0.109	-0.212*	0.077	-0.088	-0.077	-0.173*

N: 168 (K: 96; E: 72), * p<.05, ** p<.01

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada evli bireylerin evlilik uyumları ile sahip oldukları mizah tarzları arasındaki ilişki ortaya konulmuş, diğer bir ifadeyle olumlu ve olumsuz mizah kullanmanın evlilik uyumuyla nasıl bir ilişki gösterdiği belirlenmiştir. Bunun için katılımcılardan elde edilen veriler üzerinde erkekler, kadınlar ve tüm katılımcılar için ayrı ayrı korelasyon değerlerine bakılmıştır. Bu işlemler temelde iki amaç doğrultusunda yapılmıştır. Birincisi, cinsiyetlere göre, evlilik uyumu ve mizah tarzları arasındaki ilişkiye bakmak, ikincisi ise cinsiyeti dikkate almadan tüm katılımcılar açısından evlilik uyumu ile mizah tarzları arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda yapılan analizlerde, beklendiği gibi genel olarak evlilik uyumu ve mizah tarzları arasındaki ilişki katsayıları kadınlarda daha yüksek çıkmıştır. Tüm katılımcılar için ise benzer ilişkiler daha düşük katsayılarla kendini göstermiştir. Bunun temel nedeni, erkek katılımcılardan elde edilen veriler üzerinde yapılan analizlerdeki ilişki katsayılarına bakıldığında daha iyi anlaşılabilir. Sadece kendini geliştirici mizah ile çift bağlılığı arasında anlamlı ilişki elde edilmiştir. Mizah tarzlarının diğer alt boyutları ile evlilik uyumunun alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Kadınlar açısından sonuçlara bakıldığında, kendini geliştirici mizah ve kendini yıkıcı mizahın çift uyumunun tüm alt boyutlarıyla ilişkili olduğu görülmüştür. Katılımcı mizah ve saldırgan mizah açısından ise herhangi bir anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır. Benzer durum ÇUÖ'den elde edilen toplam puanlar üzerinde yapılan analizlerde de görülmektedir. Burada da yine kadınların kendini geliştirici mizah ve kendini yıkıcı mizah puanları ile ÇUÖ'den elde edilen toplam puanlar (çift genel uyumu) arasında anlamlı ilişkiler vardır. Erkeklerde ise anlamlı ilişkiler elde edilmemiştir. Raniseski (1998) kadınların erkeklerle göre yüksek puan almasının bir nedeninin sosyal beğenirlik faktörü olduğunu ifade etmektedir.

Kadınlar sosyal beğenirlikten daha fazla etkilendiği için (mizahın istenilen bir kişilik özelliği olması nedeniyle) kendilerini daha mizahi olarak algılamış olabilirler. Diğer taraftan Johari (2001, 2004) ise, erkeklerde saldırgan mizah ve kendini geliştirici mizah ile evlilik kalitesi arasında bizim çalışmamızdan farklı olarak anlamlı ilişkiler elde etmiştir. Bunun dışında -özellikle kadınlarda- kendini yıkıcı mizah ile evlilik kalitesi arasında bizim araştırmamızdakine benzer ilişki elde edilmiştir. De Koning ve Weiss (2002) evlilik doyumu ile olumlu mizah, eş olumlu mizah ve çift mizahı arasında pozitif yönde; olumsuz mizah, araçsal mizah, eş olumsuz mizah arasında negatif yönde ilişkiler bulmuştur. Bizim çalışmamızda da benzer şekilde, olumlu (kendini geliştirici mizah) ve olumsuz (kendini yıkıcı mizah) mizah ile evlilik uyumu arasında anlamlı ilişkiler elde edilmiştir.

Literatürdeki bu bulgular, mizah araştırmalarında yeni bir tartışmayı gündeme getirmektedir. Acaba evlilik doyumunu anlamada sadece bireyin kendi mizahını algılaması yeterli midir? Bu sorunun cevabı bazı araştırmalarda (Rust ve Goldstein, 1989; Ziv ve Gadish, 1989; De Koning ve Weiss, 2002) bulunmaktadır. Kişinin eşinin mizahını anlama puanları ile evlilik uyumu puanları arasındaki ilişki katsayısı kişinin mizah anlayışı ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiden daha yüksektir. Sonuç olarak, gelecekte yapılacak mizah ve evlilik uyumuyla ilgili çalışmalarda çiftlerin birbirlerinin mizah anlayışlarını dikkate almaları literatüre önemli katkılar sağlayacaktır.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar bazı sınırlılıklar içermektedir. Katılımcıların eğitim düzeyinin genel popülasyona göre daha yüksek olması araştırmanın bir sınırlılığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir sınırlılık ise, çalışma grubunun çalışan bireylerden oluşmasıdır. Sonuçların bu sınırlılıklar çerçevesinde değerlendirilmesi doğru olacaktır. Bundan sonraki çalışmalarda daha farklı eğitim düzeyine sahip ve ilk evliliği olan ve birden fazla evlilik yapmış bireylerin evlilik uyumları ile

mizah tarzları arasındaki ilişkiye bakılabilir. Aynı zamanda evli bireylerin sahip oldukları mizah tarzlarının evlilik uyumlarıyla ilişkisini belirlemek için uzunlamasına çalışmalar yapılabilir. Yine, ev-

lilik uyumuna mizahın katkısını araştıran nedensel çalışmaların da yapılması mümkündür. Son olarak, çiftlere yönelik mizah eğitim programları düzenlenebilir.

KAYNAKLAR

Abel, M. H. (2002). Humor, stress, and coping strategies. **Humor: International Journal of Humor Research**, 15 (4), 365-381.

Acar, H. (1998). **Ankara'da sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu genel müdürlüğüne bağlı sosyal hizmetler kuruluşlarında çalışan üniversite mezunu evli personelin evlilik doyumları**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydın, G.(1993). İç-dış kontrol odağı ile durumluk mizah tepkisi arasındaki ilişki. **Ankara: II. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bilimsel Çalışmaları**. Hacettepe Üniversitesi.

Botwin, M. D., Buss, D. M. ve Shackelford, T. K. (1997). Personality and mate preferences: five factors in mate selection and marital satisfaction. **Journal of Personality**, 65 (1), 107-136.

Bouchard, G., Sabourin, S., Lussier, Y., Wright, J. ve Richer, C. (1998). Predictive validity of coping strategies on marital satisfaction: Cross-sectional and longitudinal evidence. **Journal of Family Psychology**, 12(1), 112-132.

Celso, B.C., Ebener, D.J. ve Burkhead, H.(2003). Humor coping , health status, and life satisfaction among older adults residing in assisted living facilities. **Aging and Mental Health** , 7(6), 438-445.

Cogan R, Cogan D. ve Waltz W. (1987). Effects of laughter and relaxation on discomfort thresholds. **Journal of Behavior Medicine**, 10, 139-144.

De Koning, E. ve Weiss, R. L. (2002). The relational humor inventory: functions of humor in close relationships. **The American Journal of Family Therapy**. 30, 1-18.

Dostal, C. ve Langhinrichsen- Rohling, J. (1997). Relationship-specific cognitions and family-of-origin divorce and abuse. **Journal of Divorce and Remarriage**. 27, 101-120.

Durmuş, Y. ve Tezer, E. (2001). Mizah duygusu ve stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişki. **Türk Psikoloji Dergisi**, 16 (47), 25-32.

Fııloğlu, H. ve Demir, A. (2000). Applicability of the dyadic adjustment scale for measurement of marital quality with Turkish couples. **European Journal of Psychological Assessment**, 16 (3), 214-218.

Geist, R. L., ve Gilbert, D. G. (1996). Correlates of expressed and felt emotion during marital conflict: Satisfaction, personality, process, and outcome. **Personality and Individual Differences**, 21(1), 49-60.

Glenn, N. D. ve Weaver, C. N. (1981). The contribution of marital happiness to global happiness. **Journal of Marriage and the Family**, 43, 161-169.

Halgin, R. P. ve Lovejoy, D. W. (1991). An integrative approach to treating the partner of a depressed person. **Psychotherapy**, 28 (2), 251-258.

Hatipoğlu, Z. (1993). **The role of certain demographic variables and marital conflict in marital satisfaction of husbands and wives**. A Master's Thesis. Ankara: Middle East Technical University.

- Hehl, F. J. ve Ruch, W. (1985). The Location of Sense of Humor Within Comprehensive Personality Spaces: An Exploratory Study. **Personal and Individual Differences**, 6, 703-715.
- Hudak D.A., Dale J. ve Hudak M. (1991) Effects of humorous stimuli and sense of humor on discomfort. **Psychological Report**. 69, 779-786.
- İlhan, T. (2005). **Öznel iyi oluşa dayalı mizah tarzları modeli**. Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Johari. M. (2001). **Humour and relationships: Is humour styles associated with romantic relationship success?** Unpublished B.A. Thesis, University of Western Ontario.
- Johari, M. (2004). **Humor and marital quality: Is humor style associated with marital success?** A Master's Thesis. Wilfrid Laurier University.
- Karasar, N. (2003). **Bilimsel araştırma yöntemi**. 12. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (1997). Neuroticism, marital interaction and the trajectory of marital satisfaction. **Journal of Personality and Social Psychology**, 72(5), 1075-1092.
- Kastro, R. M. (1998). **Evlilik içi uyum ve depresyon: evlilik ilişkisinin niteliği ve eşlerde semptom oluşumu hakkında bir çalışma**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kışlak, Ş. T. (1995). **Cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koydemir, S., Selışık, Z. E. S. ve Tezer, E. (2005). Evlilik uyumu ve mükemmeliyetçilik boyutları arasındaki ilişkiler. **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**. 23 (3), 69-75.
- Kuhlman, T. L. (1984). **Humor and Psychotherapy**. Homewodd, IL: Dow Jones-Irvin.
- Kuiper, A. N. ve Martin R. A. (1998). Is Sense Of Humor A Positive Personality Characteristic? **The sense of humor : Exploration of a Personality Characteristic** Edited by Willibald Ruch. – Berlin; New York: Mouton de Gruyder.
- Kuiper, A. N. ve Nicholl, S. (2004). Thought of feeling better? Sense of humor and psysical health. **Humor: International Journal of Humor Research**, 17 (1-2) , 37-66.
- Kuiper, A. N. ve Borowicz-Sibenik, M. (2005). A good sense of humor doesn't always help: agency and communication as moderators of psychological well-being. **Personality and Individual Differences**, 38, 365-37
- Macdonald, N. E. , Ebert, P. D. ve Mason, S. E. (1987). Marital status and age as related to masculine and feminine personality dimensions and self-esteem. **Journal of Social Psychology**. 127 (3), 289-298.
- Martin, R. A. (1998). Approaches to the sense of humor: A historical review. **The Sense of Humor : Exploration of a Personality Characteristic**, Edited by Willibald Ruch. Berlin; New York: Mouton de Gruyder.
- Martin, R. A. (2004). Sense of humor and physical health: theoretical issue, recent finding and future directions. **Humor: International Journal of Humor Research**, 17(1/ 2), 1-19.
- Martin, R.A., Puhlik-Doris, P., Larsen, G., Gray, J. ve Weir, K. (2003). Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: Development of the humor styles questionnaire, **Journal of Research in Personality**, 37 (1), 48-75.
- Murstein, B. I. ve Brust, R. G. (1985). Humor and international attraction. **Journal of Personality Assessment**. 49(6), 637-640.

- Neslek, B. J. ve Derks, P. (2001). Use of humor a coping mechanism, psychological adjustment and social interaction. **Humor: International Journal of Humor Research**, 14 (4), 395-413.
- Özenç, S. (1998). **Algılanan anne-baba tutumlarının durumluk mizah tepki düzeyine etkisi**. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ptacek, J. T. ve Dodge, K. L. (1995). Coping strategies and relationship satisfaction in couples. **Personality and Social Psychology Bulletin**, 21(1), 76-84.
- Puhlik-Dorris P. Martin, R.A. (1999). A new measure of humor: distinguishing adjusted from maladjusted humor. Sense of Humor: Further Explorations of a Personality Characteristic, Ruch W (Chair). **Symposium conducted at the 11th International Society for Humor Studies Conference, Oakland, CA**.
- Priest, R. F. (2003). Humor appreciation in marriage. **Humor: International Journal of Humor Research**, 16 (1), 63-78.
- Raniseski, J. M. A. (1998). **Exploring the relationship between humor and marital well-being**. PhD. Thesis. University of Houston.
- Rust, J. ve Goldstein, J. (1989). Humor in marital adjustment. **Humor**, 2 (3), 217-223.
- Russell, R. ve H., Wells, P. A. (1994). Personality and quality of marriage. **British Journal of Psychology**, 85, 161-168.
- Rotton J. ve Shats M. (1996). Effects of state humor, expectancies and choice on postsurgical mood and self-medication: a field experiment. **Journal of Applied Social Psychology** . 26, 1775-1794.
- Sharpley, C. F. ve Khan, J.A. (1982). The relationship between marital adjustment and self-concept for married individuals and couples. **Journal of Individual Psychology**, 38 (1), 62-71.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. **Journal of Marriage and the Family**, 38, 15-28.
- Şener, A. (2002). **Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Tezer, E. (1986). **Evli eşler arasındaki çatışma davranışları: algılama ve doyum**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tezer, E. (1994). Evli eşler arasındaki çatışmalar ile çeşitli demografik değişkenlerin evlilik doyumuna etkisi: Kadın eşin bir işte çalıştığı ve çalışmadığı eşler üzerinde bir araştırma. **3P Psikiyatri Psikoloji Psikiyatrisi Dergisi**, 2 (3), 209-217.
- Topuz, S. (1995). **Popülerlik, mizah duygusu ve akademik başarı arasındaki ilişki**. Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi. Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Torun, C. (2005). **Relationship maintenance strategies and marital satisfaction among turkish couples**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yerlikaya, E. (2003). **Mizah tarzları ölçeğinin uyarlama çalışması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, İ. (1992). **Evli bireylerin uyum düzeylerini etkileyen bazı etmenler**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ziv, A. ve Gadish, O. (1989). Humor and marital satisfaction. **The Journal of Social Psychology**, 129 (6), 759-768.